

Overheidsinstrumenten ter ondersteuning van herstructureringen in Europa

Samenvatting

Inleiding

In zijn jaarverslag van 2011 lanceert de Europese Herstructureringsmonitor (ERM) een database met ondersteuningsmaatregelen van de openbare en sociale sectoren om op de herstructureringen in de EU27 en Noorwegen te anticiperen en ze te beheren. Het is essentieel voor de dynamiek van de Europese economie dat de economische en menselijke middelen productiever en winstgevender worden, maar dat kan ook moeilijkheden met zich meebrengen voor de werknemers. Daarom is het cruciaal dat de instellingen en het beleid niet alleen structurele wijzigingen vergemakkelijken, maar ook dat ze de negatieve gevolgen bestrijden die het gevolg zijn van de gewijzigde arbeidsmarktsituatie voor bedrijven en werknemers. Om dat te verwezenlijken zijn er heel wat instrumenten die kunnen worden gebruikt bij het herstructureren. Die instrumenten moeten ruimte bieden voor het anticiperen op en beheren van veranderingen, aandacht hebben voor de behoeften van werknemers en werkgevers en rekening houden met elementen van bijna het volledige sociaaleconomische beleid.

Beleidscontext

Omtrent dit ontwerp werd al heel wat onderzoek verricht en beleid geanalyseerd door bijvoorbeeld de Europese Commissie, de Europese sociale partners en de Internationale Arbeidsorganisatie. Dat heeft geleid tot talloze casestudy's, voorbeelden van goede praktijken en beleidsverslagen die vaak werden voorgesteld tijdens workshops en seminars in heel Europa. Die bestaande documenten vormen een belangrijke bron van informatie voor de ERM-database. De toegevoegde waarde van dit initiatief is het systematiseren en classificeren van de vele instrumenten om ze vervolgens in een logisch en

toegankelijk formaat aan te bieden. Zo kunnen de beleidsmakers de vele beleidsinstrumenten op een coherente manier onderzoeken en met elkaar vergelijken.

Hoofdconclusies

Tussen de lente van 2009 en de lente van 2011 werden op basis van een hele waaier interne en externe bronnen 400 relevante herstructureringsinstrumenten geïdentificeerd, verzameld en gecategoriseerd door Eurofound. Dit gebeurde door middel van deskresearch (analyse van literatuur en documenten, doorzoeken van databases en het internet, deelnemen aan seminars, conferenties en workshops, enz.). Eind 2010 en begin 2011 werd door het Netwerk van Europese waarnemingsposten van Eurofound nagegaan of deze instrumenten actief waren. Juridische instrumenten met betrekking tot ontslagprocedures, ontslagvergoedingen en dergelijke werden niet opgenomen in de huidige database met ondersteuningsmaatregelen, maar zullen in de toekomst worden verzameld en samengebracht. De database kan ook geen uitgebreide lijst maken van alle beschikbare maatregelen. Ze zal wel worden bijgewerkt wanneer nieuwe informatie beschikbaar wordt. De database kan worden beschouwd als een vijver met ideeën voor publieke en private beleidsmakers die voor een herstructurering staan. Een ander voorbehoud is dat er, wegens methodologische beperkingen, een zekere nadruk wordt gelegd op nationale instrumenten (en niet op regionale en plaatselijke maatregelen, hoewel er enkele zijn opgenomen) en op de belangrijkste programma's, aangevuld door maatregelen die werden beschouwd als innovatief of buitengewoon.

Net als in vorige ERM-jaarverslagen wordt een overzicht gegeven van de herstructureringsactiviteiten in de Europese Unie. In de periode van achttien maanden tussen het eerste kwartaal van 2010 tot het tweede kwartaal van 2011 werden gegevens van meer dan 1 800 grootschalige herstructureringen verzameld. De aangekondigde banenverliezen lagen in elk kwartaal lager dan het aantal nieuwe banen – dat is al het geval sinds het eerste kwartaal van 2008 – hoewel de herstructureringsintensiteit wel is afgenomen sinds de crisiskwartalen eind 2008 en begin 2009. Op sectorniveau viel vooral de scherpe stijging op in het aantal aangekondigde banenverliezen in de overheidsadministratie, goed voor een derde van het totale aantal. Hierdoor nam deze sector de plaats in van de verwerkende industrie als de sector die het hardst werd getroffen door banenverlies na herstructureringen in 2010-11. Dit alles vond plaats tegen een achtergrond van besparingen in de overheidsuitgaven en algemene bezuinigingsmaatregelen. De lidstaten hebben gezocht naar oplossingen om hun begrotingen bij te spijkeren na de buitengewone interventies in 2008-09 om de bankensector en het financiële systeem te redden en de daaropvolgende recessie.

Hoewel dit gevolgen gehad heeft voor de tewerkstelling in de centrale en lokale overheden – vooral in enkele van de landen die het zwaarst werden getroffen door de recessie zoals Letland, maar ook in grotere lidstaten zoals het Verenigd Koninkrijk en Frankrijk – hebben andere, intensief door de staat gefinancierde sectoren zoals gezondheid en onderwijs tijdens en na de recessie van 2008-09 hun banenaanbod zien stijgen. Volgens gegevens van de Europese arbeidskrachtenenquête kwamen er in de gezondheidssector van de EU27 bijna 1,5 miljoen banen bij (+7%) tussen het eerste kwartaal van 2008 en het eerste kwartaal van 2011.

De grootste banenverliezen tijdens de recessie werden opgetekend in de verwerkende industrie en de bouwsector, maar er zijn tekenen van herstel in bepaalde subsectoren van de verwerkende industrie

in de eerste helft van 2011. In hoogtechnologische sectoren zoals auto-/transportuitrusting, computer/elektronica en elektrische apparatuur werden de banenverliezen van de recessie weer deels goedgemaakt, net als in de voedselproducerende industrie. In de bouwsector bleef de tewerkstelling echter achteruitgaan, met een daling van meer dan 2% in de laatste periode van twaalf maanden. Het zwakke herstel heeft met andere woorden niet veel soelaas geboden voor deze sector die regelmatig moeilijke periodes doormaakt.

Er werden het afgelopen jaar grote verschillen opgetekend tussen de lidstaten wat betreft de toestand van de arbeidsmarkt. In enkele van de landen die tijdens de recessie het zwaarst werden getroffen, zijn bemoedigde tekenen van herstel te zien. Er was een stijging van de werkgelegenheid in de Baltische staten, in Estland zelfs met meer dan 5%. Ook een Noord-Europese “kern” van Duitsland, Polen, Zweden en hun buurlanden is uit de recessie gekomen met een relatief intacte arbeidsmarkt. Tegelijkertijd hebben de problemen in verband met de staatsschuld van sommige landen uit de eurozone duidelijk voor een besmetting gezorgd van de arbeidsmarkt in Griekenland, Ierland en Spanje die hun werkgelegenheid verder zagen teruglopen. In een Europese arbeidsmarkt die met twee snelheden evolueert, zitten ook Slovenië en Bulgarije in de trage groep.

Als we de resultaten van de goede en de slechte Europese leerlingen samen bekijken, is de groei op de arbeidsmarkt met iets meer dan 1,3 miljoen banen in de EU27 tussen het eerste kwartaal van 2010 en 2011 maar een fractie beter dan een herstel zonder extra banen, zeker gezien het verdwijnen van vijf miljoen arbeidsplaatsen in de twee voorgaande jaren. Er zijn bovendien veel goede redenen om voorzichtig om te springen met positieve voorspellingen over de Europese werkgelegenheid voor de volgende twaalf maanden.

Aanvullende informatie

Het verslag *Public instruments to support restructuring in Europe* (Overheidsinstrumenten ter ondersteuning van herstructureringen in Europa) is te vinden op de website <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1165.htm>

De database voor ondersteuningsinstrumenten is te vinden op <http://www.eurofound.europa.eu/emcc/erm/supportinstruments/>

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Irene Mandl, onderzoeksbeheerder, ima@eurofound.europa.eu